

tans, culpam tuam in nos retorquere laboras, nos tepidos asserens et dissimulatores. Quid ergo si ovis in pastorem, in patrem filius insurgat? nec pastor, quem non pavisse, nec pater erit, quem non possit educasse. Nocens ergo in homine telum est, simplicitatis imagine malignam astutiam passiare. Regi tamen Anglorum pro te litteras dirigimus supplicatorias. Qualitate namque captivitas tua mediocriter inspecta, in tali casu non possumus nec debemus imperare, sed tantum supplicare. Victor ergo sapienter vincendus est, quia sic legitur: *Sapientia vincit malitiam (Eccle. vii)*. Nos autem pro te supplicamus, non importune, sed opportune. Argumentum enim dissidentiae est importuna precum instantia. Debitum quoque facilius exsequitur patiens expectatio, quam extorquet importuna petitio. Interim vero vinculis et lamentis mancipatus, vincula tua et lamenta leniter patienterque sustinens iuxta illud poetæ (Ovid., *Her.*, v. 7):

*Leniter ex merito quiddid patiare, ferendum est.
Quæ venit indigne poena, dolenda venit.*

Et illud merito lamentis expiandum est, quod cum pudoris dispendio venter acquirit.

Datum, etc.

IV.

Altare S. Mariæ ecclesiæ S. Stephani Bononiensis quæ visitaverint et manus pro ipsius ecclesiæ statu et conservatione porrexerint adjutrices, et ita peccata condonal.

(Laterani, Maii 8.)

[Acta SS., Febr. t. II, 48.]

COELESTINUS episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Vita personis gloria, qua mira benignitas Conditoris omnium beatam coronat aciem civium superorum, a redemptis pretio sanguinis fusi de pretioso corpore Redemptoris meritum debet acquiri virtute: inter quæ illud esse prægrante dignoscitur, quod ubique, sed præcipue in sanctorum ecclesiis majestas Altissimi collaudetur. Cum itaque in templo gloriosi protomartyris Stephani, quod dicitur Hierusalem de Bononia, quod servus Dei Petronius ejusdem civitatis episcopus, instar sepulcri Domini nostri Jesu Christi in Jerusalem crexit et construxit, quam plurimum sanctorum reli-

(75) Erat valetudinem.

quæ requiescent, maxime vero corpora martyrum Vitalis et Agricolæ, Floriani cum quadraginta sociis, quinque corpora Innocentium, et S. Julianæ vicinæ; ac mysteria fere cuncta Salvatoris nostri Jesu Christi ibidem devotissime designantur ac demonstrantur; ubi multa miracula Deo optimo maximo, ipsorum sanctorum intervenientibus meritis, operatur; universitatem vestram rogamus et hortamur in Domino, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ad præfatum templum, imploratori a Domino delictorum veniam, in humilitate spiritus accedatis. Nos enim, ut Christi fideles quasi per præmia salubriter ad merita invitemus, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui in dicto templo altare S. Mariæ Virginis devotionis gratia quoties visitaverint, et manus pro ipsius ecclesiæ statu et conservatione porrexerint adjutrices, annos ducentos; et altare S. Petri, funcentum sexcentos; et S. Jacobi centum; S. Catharinæ centum et quinquaginta; S. Mariæ Magdalenzæ centum et quinquaginta; S. Joannis Baptistæ, centum et sexaginta; S. Stephani, trecentos; S. Agnetis, ducentos; et Sanctæ Trinitatis, trecentos; columnam vero ad similitudinem illius, in qua Redemptor noster flagellatus existit, ducentos; nec non S. Julianæ centum; et Sanctorum martyrum Vitalis et Agricolæ, ducentos et quinquaginta; ac BB. Floriani et sociorum ejus sepulcra in dicta ecclesiâ consistentia, quadringentos; et locum qui appellatur Galvarie, trecentos et sexaginta; similiter et qui in Nativitatis Domini, Circumcisionis, Epiphaniæ, Ascensionis, et Pentecostes, et S. Stephani festivitatis et celebritate Omnium Sanctorum dictum templum annuatim visitaverint, septingentos; sepulcrum vero ad instar sepulcri Domini fabricatum, sexta feria majoris hebdomadæ, et in Paschate Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi, et duobus sequentibus diebus annuatim devotionis causa intrantibus, et manus porrigentibus adjutrices, omnium peccatorum remissionem plenariam de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus, et concedimus perpetuam (75) valituram.

Datum Lateranense, viii Idus Maii, pontificatus nostri anno quinto.

COELESTINI III DECRETA

I. *Episcopo Ambulen. [al. Abilen.] respondet, et Templariis, Hospitalariis et aliis, oratoria habentibus in domibus suis, non licere campanas in eisdem ponere publicæque pulsare.* (Augustini Tarr.

Opp., IV, 417.)

II. *Episcopo Abian. [al. Ambianensi] præcipit, ut I. prae* *stituat.* (Augustini Tarr. Opp., IV

- III. *Rodulpho, episcopo Andegaveno, concedit, ut eos, qui propter impedimentum ætatis presbyterii honorem adipisci non possunt, si id solum ob stare cognoverit, ad illud tempus toleret, quo eos ad suscipiendum onus sacerdotii idoneos comprobaverit.* (Mansi XXII, 634, 550.)
- IV. *Patriarcham Aquileiensem hortatur, videat, ne præpositi, et alii, quibus secundum morem terræ noseatur attributa potestas in loco decedentium personis alii quibus assignandi præbendas, proprios filios, quos in sacris constituti ordinibus genuerint, substituunt decedentibus.* (Mansi XXII, 649, 627.)
- V. *Universis iudicibus Beneventanis interdicit, et ne quis eorum advocatus esse præsumat nisi in propria causa, vel fortasse si alicui ecclesiæ, vel pro alicujus munificentia debite ad impendendum patrocinium fuerit obligatus.* (Mansi XXII, 626.)
- VI. *Capitulo Bisiuco respondet, si laicus et ad iurisdictionem abbatis, in cuius servitio commoratur, in clericum vel monachum vel conversum manus temerarias præsumpsit mittere, et abbatem et laicum, donec ad sedem apostolicam veniant, pro excommunicato habendum esse.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 421.)
- VII. *Episcopo Brugna [Brugnatensi] respondet, 1.º et eum, qui asserat in cautionem latæ sententiæ incidisse, non nisi per sedem apostolicam absolutionis posse beneficium promereri; 2.º et presbyteros bigamos et viduarum maritos, nec viventibus uxoriis, nec defunctis, ad divinarum debere celebrationem admitti.* (Mansi XXII, 637.)
- VIII. *[Archi]episcopo Brundisino respondet de iis, qui et sacramentum inviti pro vita et rebus servandis fecerint.* (Decr. Greg. L. II, t. 24, c. 13.)
- Verum in ea questione quæ quinto loco ponitur, an a sacramenti vineulo absolvantur qui illud inviti pro vita et rebus servandis fecerunt, nihil aliud arbitramur quam quod antecessores nostri Romani pontifices arbitrati fuisse noscuntur qui tales a juramenti nexibus absolverunt.
- Cæterum ut agatur consultius, et auferatur materia dejerandi, non eis ita expresse dicatur ut juramenta non servent; sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali criminæ puniendi.
- IX. *Episcopo Cæsaraugustano respondet, et quando præbenda vacante, complures ex iis, qui numerati sunt ibi, in vocem appellationis erumpunt, si appellationem intra quadraginta dies prosecuti non fuerint, procedendum esse ad canonicam electionem.* (Mansi XXII, 571.)
- X. *Archiepiscopo Cantuariensi respondet, et deferendum non esse appellationi illius, quem adversarius de spoliatione post appellationem legitime interpositam sibi facta paratus sit in continentem convincere.* (Mansi XXII, 641.)
- XI. *Archiepiscopo Cantuariensi respondet, et si in causa matrimoniali criminaliter questio agatur, non per interpositam personam, sed per ipsam principalem causam matrimonii terminari oportere.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 365.)
- XII. *Cuidam per W. decanum, Cathalavæ, consultantem respondet, et mulierem, quæ credens mortuum maritum, habitum religionis assumpsit et, eo reverso, de monasterio educta fuerit, post obitum viri ad observantiam regulæ invitam non esse compellendam.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 394.)
- XIII. *Episcopo Cenomanensi electum abbatem de Pellicea a sese confirmatum nuntiat.* (Decr. Greg. L. I, p. 6, c. 13.)
- XIV. *Quibusdam mandat, cogant archiepiscopum, ut ablata monasterio Dolensi restituat.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 370.)
- XV. *Quibusdam mandat, cogant militem quemdam, ut B. de Leua. [Dolensi] archidiacono et de molendini obventionibus decimas exsolvat.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 391.)
- XVI. *Quibusdam mandat, ut B. archidiacono Dolensi seni decimas persolvi de terris quibusdam jubeat.* (Ibid.)
- XVII. *Archiepiscopo Eboracensi de matrimonio quodam respondet.* (Decr. Greg. L. IV, t. 47, c. 10.)
- Referente nobis: et infra: Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod publicæ honestatis iustitia prohibente matrimonium inter eos contrahi non potuit, et contractum debuit separari; ac per hoc cum filii nec per Ecclesiæ permissionem, nec per paternam ignorantiam excusentur, ad successionem honorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.
- XVIII. *Episcopo Exoniensi mandat, ut locationes prædiorum ecclesiasticorum a canonicis factas rescindat.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 387.)
- XIX. *Abbatem S. Facundi concedit, ut et quodcumque fuerit requisitus privilegium suum seu quancumque indulgentiam exhibere, instrumentum ab ipso iudice, audiente parte contraria, tantummodo recitetur, ita quod privilegium ad transcribendum nullo modo tradatur.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 374.)
- XX. *Episcopo Vamensi [Fanensi?] respondet, et monachias nec super ecclesiarum præsentium titulis nec in aliis casibus tolerandas esse.* (Decr. Greg. L. V, t. 35, c. 1.)
- XXI. *Episcopo Faventino concedit, ut monasterium Granden., quod injussu ejus prior monasterio Cerat. subjecerat, in pristinum restituat.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 417.)
- XXII. *Oblatis universis monasterii S. Petri de Fertum præcipit, ut abbati obediant.* (Mansi XXII, 627.)
- XXIII. *Archiepiscopo Hydruntino scribit de Jo. qui a Græco episcopo non et in quatuor temporibus ordinatus sacerdos sit; et volumus, inquit, de cætero commissiones et consuetudines rituum in ordinibus observari.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 558.)
- XXIV. *Episcopo Lincolnensi et abbatibus de Thannæ et de Labrire mandat, cogant G. Bochis, ut presbytero cuidam ecclesiam restituat.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 376.)
- XXV. *Episcopo Lincolnensi et abbati T. mandat, ut Luciam viduam filiam G. et A. et legitimam nuntient [at. judicent].* (Decr. Greg. L. IV, t. 17, c. 11.)
- XXVI. *Episcopo Lincolnensi et priori de Fractonæ et archidiacono de Marin. mandat, cogant G. [alfridum], archiepiscopum Eboracensem, ut pecuniam a R. præposito acceptam restituat.* (Augustini Tarr. Opp. IV, 412.)
- XXVII. *Capitulo Lucensi [Lucerensi?] respondet, clericos Barenses, qui, per Vigilem [Vigiliensem?] episcopum suspensi, beneficia ecclesiastica adepti sint, beneficiis esse privandos.* (Mansi XXII, 570.)
- XXVIII. *Capitulo Magdeburgensi respondet, cum N. archidiaconus Cenomanensis, et licet sit Ecclesiæ eorum decanus, tamen quod in partibus Gallicanis sibi potius habitationem elegerit, jam per annorum decem spatium eorum Ecclesia illius præsentiam habere nequiverit, et ut, nisi vo a us redierit, novum decanum eligant.* (Decr. Greg. L. III, t. 4, c. 8.)
- XXIX. *Quibusdam respondet, filium C. militis, quem pater et discretionis annos nullatenus agentem, habitum fecerat suscipere non chalem (in provinci-*

ciæ Mogontinæ monasterio), si habitum retinere Anoluerit, ad hoc non esse compellendum. » (AUGUSTINI Tarr. Opp. IV, 393.)

XXX. *Archiepiscopo Vidrosiensi [Nidrosiensi] præcipit, ut e a communione ejus, qui per sacrilegamanum extensionem in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus non sit, abstineat.* » (MANSI XXII, 653.)

XXXI. [*Canonicis Pictaviensibus*] præcipit ut Hug. Lem. subdiaconum, a Jordano tit. S. Pudentianæ presb. cardinali canonicum ecclesiæ eorum institutum, e in fratrem et canonicum integre admittant et eidem in choro stallum et in capitulo locum assignent. » (AUGUSTINI Tarr. Opp. IV, 365.)

XXXII. *Priori et canonicis S. Ranerii scribit, ne dubitent juramentum de certo canonicorum numero præstitum auctoritate apostolicæ sedis migrare.* » (MANSI XXII, 633.)

XXXIII. *Quibusdam mandat, ut I. de Malafrena et I. filium Cavalca eorumque socios, qui ecclesiam de Miliaton, e alias episcopatus Regini ecclesias violenter fregerint, excommunicent.* (AUGUSTINI Tarr. Opp. IV, 421.)

XXXIV. [*Walterio*] *archiepiscopo Rothomagensi respondet, e eos esse pro absolutis habendos, qui pro injectione manuum in clericos vel alias religiosas personas excommunicationem incurrerint, et a legatis cardinalibus, qui a latere Romani pontificis destinantur, sint pro tempore absoluti, cum id legati mandatum sibi super his non ostendant expressum.* » (AUGUSTINI Tarr. Opp. IV, 420.)

XXXV. [*Walterio*] *archiepiscopo Rothomagensi scribit de collegiorum jure præsentandi prælatos.* (BALUZII Misc. III, 369.)

Agnoscutur sedis apostolicæ dignitas, eidem ab ipso Domino in beato Petro concessa, ut ubi emergit alicujus dubitationis articulus ad ipsius oraculum referatur, et quod ipsa statuerit respondendum sine ulla debet ab omnibus hæsitacione recipi et servari. Ez tua siquidem nobis est parte propositum quod in provincia tua sæpe contingit, ut ad Ecclesias, in quibus collegia jus præsentandi noscuntur habere, eorum abbates aut per se, aut per litteras suas personas idoneas diocesanis episcopis repræsentant, quibus præsentatis, postmodum, et receptis, aliquando ante institutionem, aliquando post contradicunt monachi, seu alterius ordinis collegia, et reclamant, super quibus aperto tibi quæris certificari responso, utrum institutio jam facta, vel adhuc faciendâ propter hujusmodi debeat impediri. Ad quæ tibi duximus hoc modo respondendum, quod videlicet in præsentationibus talium prælatorum intelligi debent quod de collegiorum suorum flant assensu, sine quo firmitatem non valent aliquatenus obtinere. Unde cum constiterit conventus, vel majoris, et sanioris partis non affuisse consensum, institutiones hujusmodi convenit vacuari, nisi ex antiqua, et approbata consuetudine vel concessa libertate aliqui eorum probaverint commissi sibi collegii non debere in ecclesiarum, seu beneficiorum collationibus requiri consensum.

Datum Laterani.

XXXVI. [*Walterio archiepiscopo Rothomagensi?*] *scribit de Jacobo sacerdote pro excommunicato non habendo.* (Ibid.)

Veniens ad apostolicam sedem Jacobus later

præsentium, proposita nobis assertionem monstravit, quod cum matutina officia celebraret, quædam monialis ecclesiam ipsam ingrediens cum alio clerico ludendo, impedimentum parabat quominus Deo posset debitum obsequium exhibere. Unde memoratus sacerdos commotus, ut liberius posset circa divinorum celebrationem vacare, manibus in eam apposis ut extra ecclesiam poneret, eum nollet exire, in trahendo ipsam coegit eandem intra Ecclesiam residere; sed tu illum propter hoc tanquam excommunicatum vitasti, et facis ab aliis evitari. Ideoque p. a. tibi man. quod si res ita se habet, eum de cætero non evites, cum ex hoc ipsum excommunicatum videamus aliquatenus non teneri.

XXXVII. *Decano Rothomagensi variis de rebus consulenti respondet.* (Decr. Greg. L. II, l. 4, c. 2.)

Prudentiam..... Et infra: Sane consulisti nos atrum cum causa appellatione remota committitur, et reus coram eodem iudice actorem reconvenit, et actor super reconventionem appellationis obstaculum interponit, an sit hujusmodi appellationi deferendum. Nos vero ita sensimus, quod cum actoris et rei eadem sit conditio, et uno eodemque jure circa appellationis remedium debeat uterque cænseri, sicut desiderat actor ut sibi juxta mandatoris rescriptum justitia fiat appellatione remota, eodem modo reconveniienti debeat in sua justitia respondere.

XXXVIII. *Suffraganeis et decano Rothomagensi scribit hæc: e Per falsarios, qui nuper sunt in Urbe reperti, quadam sunt litteræ destinata, quas tmemus tanquam veras ab aliquibus admitti; ideoque mandamus, si quos tales valueritis reperire, quas cognoscere poteritis ex comparatione bullæ et qualitate styli, faciatis capi et tandiu sub arcta custodia detineri, donec id nobis fuerit intimatum.* » (AUGUSTINI Tarr. Opp. IV, 415.)

XXXIX. *Quibusdam mandat ut, e cum Judæi parochiam S. Laudi pro parte magna occupaverint, nisi Judæi, qui in civitate Rothomagensi morentur, decimas et omnes proventus alios, quos de parochianis fidelibus, si ibi habitarent, consequerentur, S. Laudi ecclesiæ et aliis, quarum parochias detincent occupatas, annis singulis recompensare curaverint: omnes Christi caractere insignitos, qui Judæis obsequium exhibere, aut mutuo aliquid ab eis accipere, aut restituere jam acceptum, venditiones aut locationes cum eis contrahere, seu quemlibet alium contractum inire, vel eis ave dicere, seu habere colloquium tentaverint, anathematis vinculo astringant.* » (AUGUSTINI Tarr. Opp. IV, 391.)

XL. *Episcopo Senogalliensi concedit, e ut, cum ab ejus subditis ad sedem apostolicam fuerit appellatum, cogat appellantem, ut infra 20 dies post appellationem interpositam iter arripiat ad sedem apostolicam veniendi.* » (MANSI XXII, 627.)

XLI. *Episcopo Teratino [Teatino?] respondet, dirimendum non esse matrimonium C., qui e postquam jurasset, quod filiam V. duceret in uxorem, voluntate mutata e aliam duxerit.* (MANSI XXII, 653.)

XLII. *Abbatî et conventui Vercellensi concedit, ut si archiepiscopi, archidiaconi, archipresbyteri et decani e numerum evectiois et personarum, in concilio Lateranensi constitutum, cum eorum ecclesias visitant, excedere forte præsumperint, et pro illis procuracionem exergerint, delegent.* » (MANSI XXII, 630.)

XLIII. Fidelibus in Vianensi [Viennensi?] provincia constitutis præcipit, ut « antequam deducant de cunctis bonis collectis expensas, salvis privilegiis Ecclesiæ Romanæ, decimas ecclesiis cum integritate debita persolvant. » (Mansi XXII, 571.)

XLIV. Hanc [ecclesiarum quarundam] consuetudinem rescindit: « ut cum alicujus prælati debeat electio confirmari, conventus duas personas nominet, auribus latenter patriarchæ vel principis exprimendas, ut sic illarum vel alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritandæ habeant facultatem. » (Decr. Greg. L. 1, t. 6, c. 14.)

XLV. Archiepiscopo cuidam respondet, « non videri esse conveniens, ut pallium suum alii commodet, cum pallium personam non transeat. » (Decr. Greg. L. 1, t. 8, c. 2.)

XLVI. Archiepiscopo cuidam de præsentationibus respondet. (Decr. Greg. L. III, t. 10, c. 6.)

Ea noscitur. *Et infra:* Cum in provincia tua sæpe contingat quod ad ecclesias, in quibus collegia jus præsentandi habere noscuntur, eorum abbates aut per se, aut per litteras personas idoneas episcopis diœces. præsentant, et eis præsentatis, et receptis aliquando ante, aliquando post monachi contradicunt. Respondemus quod in præsentationibus prælatorum intelligi debet, quod fiant de collegiorum suorum assensu, sine quo non obtinent firmitatem. Unde si constiterit, coventus, vel majoris et sanioris partis non fuisse consensum, institutiones hujusmodi convenit evacuari, nisi ex antiqua et approbata consuetudine, vel concessa libertate aliqui eorum probaverint commissi sibi collegii non debere in ecclesiis aut seu beneficiorum collationibus requiri consensum.

XLVII. Episcopo cuidam respondet de iis, qui per iudices remotiores excommunicatione absoluti « in illicita consanguinitatis copula remanent. » (Decr. Greg. L. 1, t. 31, c. 6.)

Significavit nobis tua fraternitas quod quidam de parochianis tuis, cum pro illicita consanguinitatis et affinitatis copula, excommunicatione notantur, ad iudices remotiores ab apostolica sede litteras impetrant, per quas, cum ab excommunicatione fuerint absoluti, quia dicti delegati, ad locum, ubi testes produci valeant, non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione transmittunt, in prænominata nefarie conjunctionis copula remanent, et causa debitum non sortitur effectum. *Et infra:* Cum itaque pro malitia vel desidia iudicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula conjunctionis iniquæ suffragium invenire, tale damus tuæ fraternitati responsum quod quoties ea quæ prædiximus in tua diœcesi evenire contigerit, licite potes taliter absolutos in pristinam excommunicationis sententiam revocare, ipsosque tandiu eadem sententia tenere ligatos, donec causa in receptione testium et in aliis legitimis incipiat habere progressum.

XLVIII. Episcopo cuidam rescribit, ne « occasione juramenti, de rebus ecclesiæ non alienandis præstiti, prætermittat, quin populo indigentis super basilicarum instructione studeat salubriter providere. » (Decr. Greg. L. III, t. 48, c. 6.)

XLIX. Episcopo cuidam respondet de G. matrimonio. (Decr. Greg. L. IV, t. 12, c. 4.)

Transmissæ nobis tuæ litteræ demonstravit

A quod G. uxore sua defuncta, filiam ejus, privignam videlicet propriam, copula carnali cognovit: postmodum aliam accipiens in uxorem, cum privigna publice tanquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committere non expavit. Quia vero super his consilium requisisti, præsentî pagina respondemus quod legitimæ uxori cohabitans, et necessaria ministrans, non cognoscat eam, quandiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus: et tunc ad ipsam non sine gravi cordis dolore accedat, qui etiam pro incestu et adulterio, donec cum ea permanserit, juxta moderamen tui arbitrii pœnitentiam agens, postmodum si supervixerit ei, perpetuo sine spe conjugii permanebit.

L. Episcopo cuidam respondet, Henricum presbyterum, « licet non ipse, sed aliquis pro eo in duello pugnaverit, non debere in sacris ordinibus ministrare. » (Decr. Greg. L. v, t. 14, c. 2.)

LI. Episcopo cuidam mandat, ut V. diaconum f. ui beneficio quodam pat. aur. (Augustini Tarr. Opp. IV, 36L.)

LII. Episcopo cuidam respondet de B. clerico, qui cum « puellam quamdam desponsasset, canonicus s. i. promotus. » (Augustini Tarr. Opp. IV, 383.)

LIII. Episcopo cuidam concedit, ut nothus militis ejusdam filius « ad sacros ordines promoveatur. » (Ibid., p. 360.)

LIV. Episcopo cuidam mandat, ut W. subdiaconum « tandiu tanquam excommunicatum faciat ab omnibus vitari, donec mulierem a consortio suo dimittat. » (Augustini Tarr. Opp. IV, 403.)

LV. Magistro Columbo de causis delegatis respondet. (Decr. Greg. L. 1, t. 30, c. 2.)

Studisti a nobis querere utrum de causa quam alicui delegamus, alius qui sit generalis in provincia legatus, ante cognitionem vel postea cognoscere valeat, vel commissionis nostræ processum, quem iudici delegato transmittimus, taliter impedire.

Respondemus quod cum mandatum speciale derogat generali, legatus commissionem alii factam specialiter, impedire non potest; et si secundum formam mandati nostri sententia jam fuerit promulgata, non poterit ipse legatus, nisi super hoc mandatum speciale receperit, eam quomodolibet irritare: ipsam tamen, si rationabiliter lata fuerit, confirmare valebit et executioni mandare.

LVI. Cuidam respondet, « de qua impotentia illud intelligatur, quod in litteris sæpe consueverit apponi: videlicet ut si duo, vel tres, vel etiam plures, quibus litteræ dirigantur, ipsis exsequendis interesse simul nequiverint, unus aut plures eorum nihilominus exsequantur. » (Decr. Greg. L. 1, t. 3, c. 13.)

LVII. Cuidam respondet, « si contra R. coram Dulmen. episcopo et ejus judicibus nihil probavisset, standum tamen sententiæ fuisse, nisi R. eam ostenderet irritandam. » (Decr. Greg. L. 1, t. 9, c. 6.)

LVIII. Cuidam mandat, ut D. presbytero ecclesiam quamdam restitui jubeat. (Decr. Greg. L. v, t. 1, c. 12.)

LIX. Cuidam respondet de « indulgentia fel. mem. Adriani papæ, tunc Albanensis episcopi in Norvagiam legati, qua permissum est omnibus illius terræ hominibus in sexto gradu conjugii. » (Decr. Greg. L. IV, t. 14, c. 5.)

LX. Ad quæstiones cujusdam respondet de cognatione A
spirituali.

(Mansi, Concil., XX, 638.)

Laudabilem pontificalis officii curam prosequeris, quia in his de quibus dubitas matrem tuam Romanam Ecclesiam consulis, et ab ea postulas edoceri, asserisque imprimis quod quidam quendam in uxorem duxit, cujus pater ipsum dum esset puer de sacro fonte levaverat, qui ambo conjuges xx annis pariter simul manserunt, et filios procreaverunt, licet a decimo quinto anno eorum conscientia læsa fuisset, postmodum vero contra convictione actione (76) e jure præposita facta est fides Ecclesiæ per testès omni exceptione majores, ipsum virum a patre ejus cum qua contraxerat de baptismatis unda fuisse susceptum. Hujusmodi autem cum Zacharias, et Deusdedit, Romani pontifices, talem copulam decreverint separandam, utpote ubi cognatio spiritualis esse minime dubitatur, maxime inter eos per quos compaternitas ipsa contrahitur, qui in lege divina germani esse dicuntur, licet tanto tempore sibi invicem cohabitaverint; quia tamen diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget, et specialius potest hoc nota super hac causa proprio decurrente Ecclesia contractum illum cognovit illicitum, dicens matrimonium illud fore secundum statuta canonica dirimendum. Monendus est tamen uterque ut in necessariis provideat alteri juxta vires. Prolem autem susceptam ante separationem hujusmodi, si aliud non obsistat, legitimam C esse censeamus.

Quæris iterum quando matrimonium accusari contingit, an sit carnale commercium suspendendum, aut quandiu dissimulari possit, vel potius sustineri. Ad quod habetur responsum, quod Alexander II. aperte prohibeat, ne ab invicem, donec causæ justa fiat examinatio, separentur, et Symmachi papæ contineat institutum ut prælatus aliquis accusatus antequam ea quæ obijciuntur luce clarescant, relinqui non debeant a subjectis ante probatam aditionem jure suo, quod habet in altero privari non opus sit præsertim articulo conjugii alteruter accusatus.

Item superadjecisti quod aliquis contraxit cum quadam puella innubili, quæ tandem ætatis metam D attingens, et ab illo cognita pluries, post quatuor aut quinque annos perfecta ætate digressos contra matrimonium allegavit, asseverans se ab initio dissensisse semper ab illo, et quod dicit per testes probat famæ, et conversatione præclara. In hoc itaque casu sentimus quod adversus matrimonia audiri non debeant, quæ ante cognitionem, sive ante legitimum attingens cum potuit minime reclamavit sicut enim ante consensum, qui in anno xii speratur, secundum jus canonicum potuit dissentire, sic postquam legitimo tempore accedente semel etiam copulæ maritali consentit, ex ratihabili-

lione sibi super hoc silentium non ambigitur indulsisse.

Rursus quidam, ut dicis, votum castitatis emit- tens, juravit se quendam ducturum postea in uxorem. Unde a fraternitate tua requisit, consultis viris prudentibus, arbitramur quod cum simplex votum apud Deum non minus obliget quam solemnne pro eo quod tenerè juravit, penitentiam agat, quod Deo votum fecit, studeat observare. Quod si postquam hujusmodi juramentum præstitit, ad nuptias jam motu proprio convolasset, cum votum simplex matrimonium contrahendum impediât, contractum tamen non dirimat, nihil ambiguitatis tua quæstio continet. Verum quod interrogasti de Saracenis qui cum in captivitate essent, quarundam Christianarum viros inidiis et machinationibus occiderunt, utrum quia postea ad fidem Christianam conversi fuerint, easdem de jure possint ducere in uxorem, vel si duxerint, ipsum conjugium valeat. Hic Triburiensis concilii regulæ consentimur, asserentes quod si mortem virorum malitiose fuerint machinatæ, licet earum studio ad ecclesiasticam fidem accesserint, tamen nec eis adhærere debent, nec si adhæserint tolerandi; non enim hæc dispensatio sine periculo posset admitti, cum damnum tantum tali lucro Ecclesiæ compensare non velit.

Ad hæc Saraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, Christiani similiter Saracenos. Postea Saraceni ad Christianam fidem conversi, uxores eorum quos certamine bellico neci tradiderant, sibi matrimonialiter copularunt; id ipsum et Christiani de Saracenis mulieribus conversis ad fidem fecisse noscuntur; quæ tamen postquam de priorum virorum morte veritatem comperierint, divortium instanter exposcunt. Respondeo quæstioni in his quod cum nec Christiani, nec Saraceni mortem alterutrorum procurasse noscuntur, matrimonia hujusmodi inter prædictas personas licite contrahi possunt, et taliter copulati, cujusunque sexus existant, divortium propter mortem conjugum jure obtinere vel etiam postulare non possunt.

Item si quid juris erit in sequenti casu, quem proponendo voluisti, cum scilicet Christiano viro propter odium Christianam negante, et sibi copulante paganam, et ex ea filios procreante, Christiana in Christi opprobrium relicta, cum consensu sui archidiaconi ad secundas nuptias convolasset, et filios ex ipsa suscepisset, non videtur nobis quod licet prior maritus redeat ad ecclesiasticam universitatem, eadem a secundo debeat recedere, et resignari priori, maxime cum ab ea visa fuerit Ecclesiæ judicio discessisse, et teste Gregorio cunctum Creatoris solvat jus matrimonii contra eum qui relinquit odio fidei Christianæ.

Quod an possit priori viro reverso ad fidem, et

(76) Locus corruptus, ut alii bene multi infra.

volente ad vitam monasticam commeare, vel utrum ille reversus eam quam ritu gentili sibi copulavit, et quæ propter eum ad fidem nostram cum suis liberis est reversa, mortua prima possit habere in uxorem, et an filii ante conversionem geniti obtentu nuptiarum, quæ post conversionem ritu ecclesiastico celebratæ fuerint, et similiter filii illius, quæ cum licentia archidiaconi sui a marito priori venientes, sed secundo infideli nupsit viro catholico, legitimi sint tenendi. Jam gloriosæ doctrinæ Apostoli qua dicitur si matrimonio fidelis discedit, discedat non frater aut soror subiecti huiusmodi servituti, quam illud decretum memorati Gregorii non est peccatum dimisso propter Deum si aliis se copulaverit; infidelis enim discedens et in Deum peccat et in matrimonium. Et nihilominus quod prædecessor noster bonæ memoriæ Alexander III ita dixit; tanta est vis matrimonii, ut qui ante sunt geniti post contractum matrimonium legitimi habeantur, nos in huiusmodi dubitare non sinunt, quia in his et liber aditus pateat ad religionem migrare volenti, et ille qui ad fidem revertitur, eam quæ conversa est defuncta prima, sibi possit licite copulare, filii etiam in supradicto casu legitimi habeantur.

Præterea cum quis cognovisse aliquam accusatur, an sint testes interrogandi de visu, aut sola vicinæ fama sufficiat; vel si juratis testibus sit credendum, qui se illius copulæ conscios esse fatentur, sed de visu nil affirmant, nos inter alia consulere decrevisti; ad hæc itaque respondemus quod si testimonium conveniens de visu reddatur vel auditum, violentem præsumptionem fama consentiens subministrat, et adminicula legitima in hoc impertiantur, eidem standum est testimonio juratorum; etenim circumspicere iudex atque discretus juxta id quod jure civili cautum existit, motum animi sui ex argumentis et testimoniis quæ rei aptiora esse comperit, in huiusmodi confirmabit.

Solicite quoque ad ultimum requisivisti quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis, in qua si defecerint separentur. Nos vero, [cum] in antiquis tam canonibus quam legibus super hæc diversa tempora concedantur, id tamen in præsentem consultatione sentimus, ut si naturaliter frigidus non potest illam quam duxit uti pro conjuge a tempore celebrati contractus, si frigiditas prius probari non possit, usque ad triennium secundum authenticum legale cohabitare; quo elapso, si nec tunc coire poterit, juxta decretum Gregorii, si mulier per justum iudicium de viro probare poterit quod cum ea coire non possit, alium accipiat; si autem ille aliam acceperit, separentur. Quod si ambo consentiant simul esse, vir eam etsi non uxorem, saltem habeat ut sororem. Aut si quod nunquam se invicem conjugant ambo fatentur, septima propinquorum manu aut vicinorum bonæ famæ, si propinqui defuerint,

PATROL. CCVI.

tactis sacrosanctis Evangelis, uterque iurejurando dicat quod nunquam per carnis copulam una caro effecti sint, et tunc videtur quod mulier valeat ad secundas nuptias convolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc illi qui juraverant rei perjurii teneantur, et peracta pœna cogantur ad connubia priora redire.

Denique quid indicia, et persona testium, quibus ante juramentum vel depositiones nullibi obiectum fuit post attestaciones publicatas possit opponi. Hæc in Ecclesia Romana de longa consuetudine obtinuisse cognoscas, ut ante juramentum vel depositiones, et præjudicia, et ipsas testium legitima exceptio in jure possit proponi, et si crimina testibus obijciuntur, de quibus non fuerint hactenus accusati, sed tantum ad solam exceptionem a quolibet opponuntur, probati utique illorum crimina exhibenda est, autem quam causa per sententiam terminetur, cum sicut canonica constituta [debeant esse] testes absque ulla infamia, vel suspicione, vel manifesta macula, in ferendo testimonio, requiritur quod si sola illa crimina, de quibus alio tempore convicti, vel confessi fuerint, testibus obijciuntur, a testimonio repelli possunt, quia sicut Stephanus et alii papæ pontifices Romani multi testantur, non est credendum contra alios eorum confessioni, nisi prius se probaverint innocentes. Cæterum si de criminibus ad solam exceptionem obiectis testes convicti fuerint, sive confessi, pœna ordinaria multari non possunt, cum actio contra ipsos secundum jus, et ordine non procedat. Sufficit ergo si a perhibendo testimonio repellantur, præsertim ubi crimen quod eis obijcitur causam de qua agitur contingere non videatur.

Cum virum te prudentemnaverimus et discretum, si in quibusdam dubitas, a nobis sollicitudine pastoralis requiris, tibi libenter de jure canonico quod possumus respondemus, et prudentiam tuam dignis in Deo laudibus commendamus. Curasti tua nobis insinuatione proponere utrum et quæ intra discretionis annos a parentibus monasterio tradita est, et habitum religionis induens benedictionem accepit, et exiens postmodum cuidam se militi copulavit, etiam ex quo prolem suscepit, ad monasterium redire cogatur, cum illa se asserat postquam consentiendi habuit facultatem discessisse, et benedictionis munus invitam se suscepisse commemoret; super quo consultationi tuæ taliter duximus respondendum, quod cum visa concilii collecta censuram monachum, aut paterna devotio, aut propria professio faciat, et quod horum fuerit allegatum tenebit revertendi ad sæculum aditu penitus interdicto, non videtur illa monasticæ a se professionis posse jugum excutere, cum eam non completi viderentur contraxisse cum benedictionem accepit; quam quidem non nisi ætate discreta recipiant quæ velantur; præsertim si rati habitudine sequitur, et ad eam quando contradixisse constiterit, quod antea

gestum est roboratum, nec obloquitur quod de sancti viri prædecessoris nostri Leonis propria constitutione per contrarium sensum admittitur, ut puellæ, quæ parentum coactæ imperio virginitatis habitum susceperunt, ipsum possunt sine prævaricatione deserere, cum hæc de ea constet intelligi, quæ in ætate nubili constituta noscitur, tum quia liberum habet arbitrium in electione posita parentum sequi non cogitur voluntatem.

LXI. *Cuidam scribit* « virum mereatorem, qui ad religionis habitum transierit, nec habitum posse abjicere, nec aliquam sibi matrimonio copulare. » (Decr. Greg., L. III, t. 32, c. 10.)

LXII. *Quibusdam mandat*, ut, « si quas causas sæculares clerici Parisius commorantes habuerint, jure canonico decidant, nec permittant juri scripto consuetudinem prævalere. » (Decr. Greg., L. II, t. 2, c. 9.)

LXIII. *Cuidam respondet*, ne B. mulierem ab A. relicta Petri militis vexari de domo quadam patiatur. (Decr. Greg., L. III, t. 17, c. 4.)

LXIV. *Cuidam respondet de clericis sive in furto sive in homicidio vel perjurio deprehensis.*

(Decret. Greg., l. II, t. 1, c. 10.)

Cum non ab homine. *Et infra*: A nobis fuit ex parte tua quaesitum, utrum liceat regi, vel alicui sæculari personæ judicare clericos cujuscunque ordinis, sive in furto sive in homicidio, vel perjurio seu quibuscunque fuerint criminibus deprehensi. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si clericus in quocunque ordine constitutus, in furto, vel homicidio, vel perjurio seu alio crimine fuerit deprehensus legitime, atque convictus, ab ecclesiastico iudice deponendus est. Qui, si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet; deinde, contumacia crescente, anathematis mureone ferri; postmodum vero, si in profundum malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per sæcularem comprimendus est potestatem, ita quod deputetur ei exsilium vel alia legitima pœna inferatur.

LXV. *Cuidam respondet de quadam cellula quæ eximi voluerit a subjectione quæ matri ecclesie debebatur.*

(Decr. Greg., l. I, t. 8, c. 10.)

Præterea quarto loco quaestio talis accessit, quod quædam cella eximi voluit a subjectione, qua matri domui tenebatur. *Et infra*: Fratres illius cellæ se constitentes in jure illi domui quondam fuisse subjectos, referebant quaestionem olim de hac subjectione fuisse motam et transactione sospitam, eatenus ut quemdam annum censum Ecclesie matri reddendo, essent a subjectione principalis domus exempti. *Et infra*: Prior consequenter pro majori ecclesia proponebat, quod de spirituali subjectione transigere non liceret. Respondemus igitur quod ex prædicta fratrum confessione, contra eos sententia procedere debeat, præsertim cum illa transactio (licet nobis de illo, quod cella determinate reddere tenebatur, constare nequiverit) iurisdictionem Sinepolicam continuam putetur.

LXVI. *Cuidam ac iudicibus deputatis respondet.*

(Decr. Greg., l. II, t. 12, c. 2.)

Ad ultimum interrogati fuimus si iudices deputati, ut de possessione et proprietate cognoscant, gravibus partium sumptibus parcere cupientes, de utraque commistim audiant allegationes, pariter et testes admittant: deinde prius audiant attestationes de possessione, et pronuntient secundum tenorem illarum, utrum licite hoc agatur. Nos autem, cum hoc sit in jure civili expressum, quod licite possit fieri respondemus.

LXVII. *Cuidam de appellationibus respondet.*

(Decret. Greg., l. II, t. 23, c. 40.)

Præterea requisiti fuimus, si quis iudex ita protulerit sententiam: « Nisi Sempronio intra viginti dies satisfeceris, te excommunicatum vel suspensum, aut interdictum esse cognoscas, » ille in quem fertur sententia, medio tempore appellans, ad diem statutum minime satisfecerit, utrum ille sententia tali ligetur, aut interpositione appellationis tutus existat? Videtur autem nobis quod hujusmodi sententiam appellationis obstaculum debeat impedire.

LXVIII. *Cuidam de testimoniis respondet.*

(Decr. Greg., l. II, t. 20, c. 27.)

Præterea cum quis accusatur aliquam cognovisse: an sint testes interrogandi de visu, aut sola viciniæ fama sufficiat, vel si juratis testibus sit credendum, qui se carnalis copulæ conscios esse fatentur, sed de visu nihil affirmant? Respondemus, quod si testimonium conveniens de visu reddatur, vel etiam de auditu et præsumptione violentam famam consentiens subministret, ac alia legitima adinnicula suffragentur, standum est testimonio juratorum. Etenim circumspectus iudex atque discretus, motum animi sui, ex argumentis et testimoniis, quæ rei aptiora esse compererit, confirmabit.

LXIX. *Cuidam de testibus publicis respondet.*

(Decr. Greg., l. II, t. 21, c. 7.)

Præterea si testes publici, quos tua civitas nuncupat synodales, super causa matrimonii coram te, vel tuo capitulo semel testimonium reddiderint, non debent compelli, ut in præsentia alicujus delegati iudicis, super eadem causa iterato præbeant juramentum, dummodo aliter fiat a iudice delegato: nisi forte articulus novæ quaestionis emergat.

Hujusmodi vero testes publico jure possunt propter infamiam a perhibendo testimonio removeri, si eam postquam in communi recepti fuerint, contigerit contraxisse. Quorum testimonia si quandoque non studioso, sed in profertendo erraverint, et se in continenti correxerint, reprobari non debent: secus autem erit si correctioni suæ interposuerint intervallum.

LXX. *Quibusdam respondet de P. acolytho qui cum quibusdam hominibus ad resistendum prædonibus arma sumpserit.*

(*Decr. Greg.*, l. v, t. 25, c. 4.)

Continentia litterarum.... *Et infra* : Cum P. acolythus cum quibusdam ad resistendum prædonibus arma sumpisset, in conflictu illo tres fuerunt

ab aliis vulnerati ad mortem, ita tamen quod illa homicidia neque facto ejus, neque consilio perpetrata fuerunt. *Et infra* : Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum prædictum acolythum ad frugem melioris vitæ transivisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus ordinem promoveri, et altaris ministerium exercere.

VARIORUM AD CŒLESTINUM III EPISTOLÆ

I.

Guarini abbatis S. Victoris ad Cælestinum. — Gratulatur ei de ejus promotione, commendatque illi S. Victoris ecclesiam.

(*MARTEN. Ampl. Collect.*, I, 266.)

Sanctissimo domino et Patri CŒLESTINO Dei gratia summo pontifici, frater GUARINUS pauperum Ecclesiæ S. Victoris Parisiensis minister humilis, cum cæteris ejusdem loci fratribus, debitum tanto Patri obedientiæ obsequium, et reverentiæ plenitudinem.

Omnipotenti Deo, Pater sancte, referimus gratias, qui sacrosanctam, quam unici Filii sui pretioso sanguine redemit Ecclesiam, fidei vestræ sinceritati commisit, summum vos certumque pastorem constituens, quem de ovium pridem salute cognoverat esse sollicitum, ut paternum omnibus affectum impenderet, qui vigilaverat ante pro omnibus. Sane suum amicum vos confidebat existere, qui vobis dicere voluit : *Amice, ascende superius (Luc. XIV)*, colles mundi et altitudinem quamlibet pedibus vestris inclinans, cum de parte sollicitudinis vos transferre placuit in plenitudinem potestatis. Credimus quod item pluries olim contigisset de vobis, si ita ordnasset Omnipotens, et vestro beneplacito concordaret. Nunc autem diuturna multorum dierum experientia de his quæ ad honorem et utilitatem sanctæ Ecclesiæ sunt necessaria vobis indulta cælitus cognitione multiplici, ad hoc in eminentiore Christianæ religionis loco vestram voluit Omnipotens celsitudinem collocare, ut industriæ vestræ cautela pervigili jamdudum in tot et tantis experientissima eradicarentur de agro pleno, cui benedixit Dominus, quæ noxia sunt, ac diligentius plantarentur salubria. Utinam cordi vestro viva recordatio et perseverans inhaereat, quam brevi tempore de hac luce migrarunt, quibus nunc successistis (77) in cathedram, ut sanctorum apostolorum, quorum geritis vicem, imitando dum licet exempla, eorundem pervenire valeatis ad præmia, et per eum qui in

B proximo imminet finem, divina propitiante clementia, non finiendam accipiatis mercedem. Cæteris quidem Deum timentibus in paternitatis vestræ promotione communis est gaudiorum materia. Sed in hac parte lætitiæ B. Victoris ecclesia gloriatur speciali privilegio, quæ pietatis dignatione cælestis vos hactenus benignissimum Patrem in suis necessitatibus et inexpugnabilem cognoscitur invenisse patronum. Celsitudinis igitur vestræ pedibus provoluti, supplicamus attentius, quatenus pro animæ vestræ remedio sacram apostolicæ sedis interpretationem super illud verbum ex integro auctoritate vestra impetratam servis vestris restituere dignemini, et causam nostram juxta priorem commissionem in integrum formare.

II.

Aleonoræ reginæ Anglorum ad Cælestinum. — Pontificis opem implorat pro liberatione Richardi regis Anglorum, filii sui.

(Anno 1192.)

[*Petri Blesensis Opera*, ed. GILES, t. II, p. 58, ep. 144.]

Reverendo Patri et domino CŒLESTINO, Dei gratia summo pontifici A. in ira Dei regina Anglorum, ducissa Normanniæ et comitissa Andegaven., miseræ matri exhibere se patrem.

Silere decreveram, ne insolentiæ et præsumptionis arguerer, si forte adversus principem sacerdotum verbum aliquod minus cantum abundantia cordis, et vehementia doloris eliceret. Sane non multum ab insania differt dolor, dum in impetu suæ accensionis est, dominos non agnoscit, socium non veretur, nec defert, nec parcat alicui, sed nec sibi. Nemo ergo miretur, si verborum modestiam vis doloris exasperet, jacturam enim plango publicam : sed et familiaris dolor in asperitas mei præcordiis inconsolabiliter radicavit. Sagittæ enim Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Gentes divulsæ, populi lacerati, provinciæ desolatæ, et generaliter tota occidentalis Ecclesia confecta læmetis

(77) Nimirum Leocius III, qui tantum annis 4, mensibus 2, et diebus 18 sedit; Urbanus III, qui annis 1, mensibus 2, et diebus 25; Gregorius VIII, qui 2

tantum mensibus, et Clemens III, qui 3 annis, 2 mensibus, 10 dieb. pontificatum tenuerunt.